

Разом з тим процесуальний закон не надає прокуророві в судовому засіданні будь-яких додаткових прав і тим самим переваг перед іншими учасниками судового провадження. Усі учасники наділені рівними правами.

У кримінальних провадженнях щодо неосудних осіб прокурор висловлює думку про застосування чи незастосування таких заходів.

Таким чином, у кримінальних провадженнях про застосування примусових заходів медичного характеру щодо неосудних осіб, діяльність прокурора повинна бути спрямована на додержання вимог чинного законодавства при розгляді справ судами та постановленні судових рішень.

Цимбалістенко О. О.,

здобувач кафедри організації судових та правоохоронних органів, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРЕДМЕТ ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНІВ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Для ефективного здійснення кримінального провадження надзвичайно важливо забезпечити законність на його початковому етапі. Це досягається за допомогою належно організованого прокурорського нагляду. У зв'язку із цим набувають актуальності питання визначення предмета нагляду на даному етапі.

Поняття «законності» як предмета даного напряму прокурорського нагляду складають такі умови, взяті в єдності і взаємозв'язку: (1) повнота прийняття та реєстрації заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення; (2) правильність їх реєстрації; (3) обґрунтованість початку досудового розслідування; (4) своєчасність початку досудового розслідування; (5) додержання правил щодо підслідності; (6) формування механізму досудового розслідування; (7) допустимість проведення першочергових слідчих (розшукових) дій; (8) забезпечення прав і законних інтересів учасників кримінального провадження на початковому етапі досудового розслідування.

Розглянемо вказані елементи більш детально. Так, ***повнота прийняття заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення*** є законодавчо закріпленою вимогою до роботи уповноважених органів і посадових осіб із заявами та повідомленнями про кримінальні правопорушення. Відповідно до ч. 4 ст. 214 КПК України «слідчий, прокурор, інша службова особа, уповноважена на прийняття та реєстрацію заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, зобов'язані прийняти та зареєструвати таку заяву чи повідомлення. Відмова у прийнятті та реєстрації заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення не допускається». Отже, нагляд за додержанням вимог закону щодо повноти прийняття заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення передбачає встановлення прокурором виконання обов'язку уповноважених на те органів приймати та реєструвати всі без виключення заяви та повідомлення про кримінальні правопорушення.

Правильність реєстрації заяв та повідомлень про кримінальні правопорушення означає відповідність закону дій уповноважених службових осіб щодо внесення до ЄРДР інформації про вчинене кримінальне правопорушення. В широкому розумінні встанов-

лення прокурором цієї умови законності початку досудового розслідування охоплює всі аспекти роботи із ЄРДР, а також із іншими документами реєстрації та обліку інформації про кримінальні правопорушення. Безпосередньо вимоги до обсягу та змісту інформації про кримінальне правопорушення, яка підлягає включенню до ЄРДР, встановлені ч. 5 ст. 214 КПК України.

Обґрунтованість початку досудового розслідування є елементом законності початку досудового розслідування, що відображає привід і підставу порушення кримінального провадження. Як зауважують вчені-процесуалісти, для законного і обґрунтованого початку досудового розслідування необхідна наявність приводу і підстави. Привід для внесення відомостей до ЄРДР (тобто до початку досудового розслідування) – це передбачене законом джерело інформації, з якого слідчий, прокурор дізнаються про вчинене кримінальне правопорушення і з моменту появи якого розпочинається кримінальне провадження (кримінальні процесуальні відносини). Підстава для внесення відомостей до ЄРДР (початку досудового розслідування) – обставини, що свідчать про вчинення кримінального правопорушення. Вказані умови впливають із ч. 1 ст. 214 КПК України. Без наявності зазначених приводу і підстави початок досудового розслідування не є обґрунтованим, а отже – не може бути законним. Таке кримінальне провадження підлягає закриттю.

Своєчасність початку досудового розслідування передбачає додержання встановлених законом строків для внесення відомостей про кримінальне правопорушення до ЄРДР та початку досудового розслідування. Зазначені строки встановлені ч. 1 ст. 214 КПК України, згідно із якою слідчий, прокурор невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання заяви, повідомлення про вчинене кримінальне правопорушення або після самостійного виявлення ним з будь-якого джерела обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення, зобов'язаний внести відповідні відомості до Єдиного реєстру досудових розслідувань та розпочати розслідування. Отже, прокурор повинен перевірити додержання даного 24-годинного строку для прийняття уповноваженою службовою особою рішення щодо початку досудового розслідування або відмови у цьому.

Додержання правил щодо підслідності передбачає додержання вимог ст. 216 КПК України щодо підслідності кримінальних правопорушень. Вказана умова віднесена нами до складу законності початкового етапу кримінального провадження, оскільки вирішення питання про підслідність здійснюється саме на початку досудового розслідування, і від правильного його вирішення значною мірою залежить ефективність подальшого досудового розслідування. Згідно із ч. 9 ст. 216 КПК, на прокурора покладається визначення підслідності злочинів у разі, якщо під час досудового розслідування буде встановлено інші злочини, вчинені особою, щодо якої ведеться досудове розслідування, або іншою особою, якщо вони пов'язані зі злочинами, вчиненими особою, щодо якої ведеться досудове розслідування, і які не підслідні тому органу, який здійснює у кримінальному провадженні досудове розслідування, у разі неможливості виділення цих матеріалів в окреме провадження.

Формування механізму досудового розслідування є комплексною умовою законності досудового розслідування, яка включає своєчасне визначення основних суб'єктів, які у подальшому здійснюватимуть досудове розслідування і процесуальне керівництво ним: слідчого та прокурора-процесуального керівника. Перевіряючи вказану умову, прокурор забезпечує додержання положень ч. 1 ст. 214 КПК України, згідно із якою слідчий, який здійснюватиме досудове розслідування, визначається керівником органу досудового розслідування. Поряд з цим має бути встановлене виконання слідчим обов'язків, передбачених ч. 6 ст. 214 КПК України, щодо того, що слідчий невідкладно

у письмовій формі повідомляє керівника органу прокуратури про початок досудового розслідування, підставу початку досудового розслідування та інші відомості, передбачені ч. 5 ст. 214 КПК України. В свою чергу, це здійснюється для забезпечення реалізації положень ч. 1 ст. 37 КПК України, згідно із якою прокурор, який здійснюватиме повноваження прокурора у конкретному кримінальному провадженні, визначається керівником відповідного органу прокуратури після початку досудового розслідування. Одночасно прокурором має бути забезпечена реалізація положень ч. 7 ст. 214 КПК України, згідно з якою у випадках, якщо відомості про кримінальне правопорушення до ЄРДР внесені прокурором, він зобов'язаний невідкладно, але не пізніше наступного дня, з дотриманням правил підслідності передати наявні у нього матеріали до органу досудового розслідування та доручити проведення досудового розслідування. Отже, комплекс правовідносин, який реалізується на виконання окреслених положень КПК України, покликаний сформулювати механізм досудового розслідування з тим, щоб ключові його суб'єкти: слідчий, прокурор, керівник органу досудового розслідування, своєчасно приступили до виконання покладених на них обов'язків щодо проведення досудового розслідування.

Допустимість проведення першочергових слідчих (розшукових) дій виокремлюється нами в якості умови законності початку кримінального провадження з огляду на те, що, з одного боку, закон чітко окреслює коло слідчих дій, які можуть бути проведені до внесення даних про кримінальне правопорушення до ЄРДР. У даному контексті прокурор повинен перевірити додержання вимог ч. 3 ст. 214 КПК України, згідно із якою здійснення досудового розслідування до внесення відомостей до ЄРДР або без такого внесення не допускається і тягне за собою відповідальність, встановлену законом. Крім того, особливу увагу він повинен звернути на додержання закону щодо винятків із зазначеного загального правила, які полягають у тому, що (1) огляд місця події у невідкладних випадках може бути проведений до внесення відомостей до ЄРДР, що здійснюється негайно після завершення огляду; (2) у разі виявлення ознак кримінального правопорушення на морському чи річковому судні, що перебуває за межами України, досудове розслідування розпочинається негайно; відомості про нього вносяться до ЄРДР при першій можливості. З іншого боку, додержання вказаної умови передбачає нагляд прокурора за першочерговими слідчими (розшуковими) діями, які проводяться невідкладно після внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до ЄРДР з тим, що досудове розслідування своєчасно розпочалося не лише формально, а й фактично, а кримінальне правопорушення було розкрито «по гарячих слідах», що забезпечить результативність досудового розслідування в цілому.

Забезпечення прав і законних інтересів учасників кримінального провадження на початковому етапі досудового розслідування є умовою законності досудового розслідування, спрямованою на захист прав заявника, потерпілого, підозрюваного за умови їх залучення до кримінального провадження на даному етапі. Загалом, справі забезпечення їх прав і законних інтересів слугує додержання всіх інших перелічених вище умов законності початку досудового розслідування, проте правозахисний характер прокурорської діяльності зумовлює необхідність предметного виокремлення даної сфери у масиві прокурорської діяльності на початковому етапі кримінального провадження, оскільки без повного і всебічного захисту прав учасників кримінального провадження виконання всіх інших умов певною мірою втрачає свою значимість.

Виконання виокремлених умов, взятих у їх сукупності, а також додержання кореспондуючих їм положень закону становить, на наш погляд, законність початку досудового

розслідування, яка є предметом відповідного напряму прокурорського нагляду. Одночасно вони слугують критеріями, за допомогою яких прокурор перевіряє законність даного етапу кримінального провадження, визначають тактику і методику його діяльності на даному етапі тощо.

Шевцова Я. О.,

головний спеціаліст Національної школи суддів України, здобувач кафедри організації судових та правоохоронних органів, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЦЕДУРИ КВАЛІФІКАЦІЙНОГО ОЦІНЮВАННЯ СУДДІВ

Серед суб'єктів судового права ключове місце займає суддя, який в своїй професійній діяльності уособлює судову владу. Саме від фаховості та особистісних якостей судді залежить авторитет всієї судової системи країни та реалізуються сподівання громадськості на справедливе, неупереджене судочинство.

В українському суспільстві тривають дискусії, в тому числі із залученням міжнародної спільноти, як зробити так, щоб на посадах суддів працювали компетентні та відповідальні фахівці, яким чином протидіяти професійній деградації окремих суддів та їх соціальному переродженню.

У березні 2015 року набрав чинності Закон України «Про забезпечення права на справедливий суд» яким, з метою підвищення національних стандартів судоустрою і судочинства, внесено зміни до низки нормативно-правових актів країни, зокрема до основного закону судової системи – Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та запроваджено нову для суддівського середовища України процедуру – кваліфікаційне оцінювання суддів.

Законодавець передбачив три види оцінювання професійних суддів – первинне оцінювання всіх працюючих на цей час суддів, кваліфікаційне оцінювання та регулярне оцінювання.

Первинне оцінювання. Слід звернути увагу, що така форма оцінювання не передбачена нормами Закону України «Про судоустрій і статус суддів», який визначає правові засади організації судової влади, встановлює систему і загальний порядок діяльності судів та регулює всі питання судоустрою та статусу суддів. Проведення первинного оцінювання суддів регламентовано частиною 6 Прикінцевих та перехідних положень Закону України «Про забезпечення права на справедливий суд», одним із завдань якого є очищення суддівського корпусу від непрофесійних, недобросовісних суддів та створення дієвих механізмів запобігання корупції в суддівському середовищі. Інструментом такого очищення визначено процедуру первинного оцінювання суддів.

Первинному оцінюванню підлягають всі судді, які склали присягу судді до набрання чинності цим Законом, з метою визначення можливості здійснення правосуддя у відповідних судах.

Кваліфікаційне оцінювання. Такий вид оцінювання передбачається нормами Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та застосовується задля визначення професій-